

crkva u svijetu

PRILOZI

MOJ PRISTUP KATEHEZI

Ivan Cvitanović

»Na kraju krajeva, što se koga tiče, što u mom vrtu cvijeta ruža.«

Danijel Dragojević

»Poiskah štit dobri da štiti me, odbacih ga potom dobrog jer tišti me.«

Mak Dizdar

Odmah ću reći: često me opsjeda misao Jone proroka: najbolje bi bilo pobjeći..., ali se plašim morske nemani.

Nedavno me duboko potresla knjiga Hermana Hessea *Igra staklenih perli*. Tu se opisuje kako Josef Kneth, meštar igre lažnih bisera, bježi iz časne i poštovane kastalijske zajednice u život. A kako za život nije spreman, prve životne zore utapa se u alpskom jezeru.

Svoj poziv svećenika i katehete doživljavam u svom kompleksu kao blagoslov i prokletstvo; volim ga nesebičnom ljubavlju i bojim ga se čitavim svojim bićem. Katkada sebe ulovim u misli, da sam sličan čovjeku koji u pregršti pokazuje more. Bojim se da ljudi uvijek samo vide moje ruke... I zato bih najradije ruke skrio. Ali, ne znam kako onda ljudima pokazati more.

Ja sam u Boga zaljubljen; pa ipak, ili, možda baš zato On mi je misterij i problem. Svejedno, uvijek Ga ponovno tražim. Vjerujem s Augustinom, da Ga ne bih tražio da On mene nije prije našao! Tu je izvor moje radosti — ali i strepnje.

Moj osnovni doživljaj kao katehete možda bi se mogao izraziti rečenicom: »U zemlji slijepih, onaj koji vidi nikada neće postati kralj!« I drago mi je da je to tako. Ipak se bojim onoga što je Albert Goldstein opisao u noveli *O jajetu i mnogima*. Jednom neki zanešenjak otkrio neobično veliko jaje. Pokazao ga drugima. Oni ga zavoљjeli i stali obožavati. Svuda ga sa sobom nosili i na kraju razbili... Zatim nacrtашe sliku toga jajeta

na kamen. Slika se s vremenom izbrisala... I oni su sada sa sobom nosili kamen. I uzaludna su bila moljakanja onoga koji je otkrio jaje, da odbace kamen. — Ovdje je za mene skrivena opomena!

Zanešenjački sam volio jutra i večeri; dječjim sam očima gledao svijet i duboko iskusio istinitost stihova A. B. Šimića: »Pjesnici su čuđenje u svijetu...« I bio sam ponosan što svugdje otkrivam tragove Velikoga, Neizrecivoga, Nepojamnoga, Obecanoga, Susretnika, ... I kad sam poslan da mladima naviještam Krista, moj župnik mi je dao savjet, koji me duboko potišti: »Ne otvaraj probleme koje ne možeš riješiti!« Ostadoh poražen. Pitao sam se: »Zar je zbilja Bog već mrtav, pa se bojimo njegov grob otvoriti da ne bi zaudarao? Zar više ne vjerujemo u misterij uskrnuća?«

Koga navijestiti?

Isusa Krista, svakako, jer sam Njega osobno susreo. Zato želim govoriti što On sve za mene znači i što znači za mene Crkva kao zajednica u kojoj živi Krist. Želim viknuti kako me Krist voli i kako čezne za mnom. Strašno sam ponosan, što On na mene misli i mojim me imenom zove. Zato Ga volim. Ne, to nije samo stvaralačka moć, koja je sve iz ništa stvorila, niti beskrajni um, niti savršena dobrota-ljepota (kalagatia)... To je Bog Izakov, Jakovljević... Bog Isusa iz Nazareta. On se ne dohvaća samo: razumom, voljom i osjećajima. On se susreće: VJEROM, NADOM i LJUBAVLJU! Vjerom, koja je oslobođena po tome što nadržava moje ograničeno ja. Vjerom koja je stravični poklon i izazov mome rastu; koja me čini razbaštinjenikom prirode i izručuje na milost Njegovoj ljubavi. Vjerom, tim neshvatljivim darom, koji ničim ne mogu zamijeniti.

Nadom, tim čudom što pretječe ostvarenje ispunjenja Božjeg obećanja. Zato će u *nadi* i E. Bloch vidjeti prisutnost transcendencije.

Ljubavlju... — ona je uzajamnost stvaralačkih odnosa; čudo »robovanja« u kojem se ostvaruje sloboda. Ona ja poklon — koji čovjek čini darujući čitava sebe — i ujedno spremnost da drugoga primi u izuzetnosti i nepovnljivosti njegove osobe. Ja ne vjerujem u jednosmjernost ljubavi. Ne znam da li Bogu moja ljubav »treba«, ali vjerujem da On želi da Ga volim. I to je ono što nas čini međusobno upletenim. To je ono što od Crkve čini zajednicu u kojoj živi i raste integralni čovjek.

Kako govoriti?

Biblijski! To svakako. Samo, što to znači: biblijski govoriti? Valjda to ne znači: čitati Bibliju mladima i prepričavati je? Bibliju valja čitati sa svim dužnim poštovanjem stvaralačkog uzajamnog odnosa koji se time uspostavlja. Biblijski govoriti znači: Uspostaviti onaj isti *odnos* prema mladima i prema Bogu, koji su imali proroci i Isus Krist i navijestiti mladima onu istu *stvarnost* koju su naviještali i proroci i Krist.

Tu je bitan život. Sav čovjekov život je u odnosima. Život tako postaje *znakom*, izazovom, porukom, pozivom. Poziv katehete biva životna *služba riječi*, pa zato i njegova riječ mora biti životna, bogata talozima života.

Riječ

Kad se riječi ne vjeruje, onda je to pakao, jer prestaje mogućnost prave komunikacije. Kad se riječi previše vjeruje, onda je to hereza, ubojstvo stvarnog života, stranputica. Riječ je uvijek neočekivani dar, pa i onda kad je očekivana. Ona je događaj u kojemu se susretnik-slušalac uvlači u sudioništvo. Riječ se može pokloniti samo onome koji već u sebi ima njezino značenje. Čudnom magijom ono što je u čovjeku duboko skriveno otkriva i budi. Ona izaziva čovjeka na ljutnju i prkos, obmanu i bespomoćno priznanje. Riječ uvijek skriva i najavljuje; baš isto kao i maska — osoba! Otuda čudesna sličnost osobe i riječi. Osoba koja ne bi bila u odnosu, a tu je prostor pojavljivanja riječi, nama bi ljudima bila nezamisljiva. Riječi su znakovi pojmova. Pojmovi: čavli zabijeni u zid, na koje obješamo pokoju skladnu definiciju, kako bi se poslije preobukli u nju ili je, možda, izlisanu poklonili siromasima. A poznato je, da filozofija, a na svoj način to čini i sva umjetnost, pokušava beskrajno uloviti u riječi i simbole! Odatle je filozofiji riječ sveta, jer se ona nada i vjeruje da će preko riječi doći do apsolutnoga. Religiozni čovjek, čovjek vjere, ne vjeruje u riječi na isti način kao što u njih vjeruje pjesnik ili filozof. Pjesnik uvijek traži svježiju i novu riječ koja će čovjeka probuditi i oduševiti. Čovjek vjere skloniji je povjerovati riječima što su starije, istrošenije, jer je njemu do toga da iskusi ono što je *iza riječi*. Proroci zato počinju svoje propovijedanje s mucanjem, a bivaju ubijeni u onom času kada drugi shvate, da oni vjeruju u *Neizrecivog*. Čovjek vjere, ma kako se to činilo paradoksalno, vječno moli *onoga iza* da mu se otkrije; on ga ljubi i u toj ljubavi sam raste. I na kraju, on pred njim šuti! On ga susreće i ondje, gdje nema ničega i ondje, gdje sve vrvi životom i zbivanjima. On je ponosan što mu se neizrecivi objavio i u isti mah se nada dubljoj njegovoj objavi. Umjetnici izriču sebe, svoju bol i radost, proroci objavljuju Drugoga. Čovjek vjere nije nikada jednostavno u Bogu nego on uvijek samo susreće Boga. U zen-budizmu čvjek se stapa s događajem, u taoizmu čovjek se stapa u jedno (tao), gdje prestaju sve razlike... Kršćanina Bog uvijek uznemiruje. Njemu je Bog Riječ, koja je tijelom postala!

Za nešto nemati vlastitu riječ znači ne posjedovati tu stvar. Preko riječi se ulazi u vlasništvo. I opet, narod i jezik siromašni riječima skučavaju duh. Zato filozofija počinje u bogatstvu riječi i svetkovini obilja, da bi u svemu utvrdila svoj posjed. Otuda i naša težnja da sve definiramo-ograničimo, da bi to mogli posjedovati. Mi bismo rado svim morima darovali obale! I zna se dogoditi ono, što se u vjeri ne bi smjelo nikada dogoditi, da mjesto Boga postavimo idola. Emil Cioran će u knjizi *Kratak pregled raspadanja* napisati: »Definicija je laž apstraktnog duha; nadahnuta formula je laž borbenog duha: u osnovi svakog hrama nalazi se po jedna definicija; formula je ono što neodoljivo vuče vjernike u nj.«

Riječi su uvijek bogate talozima života. Zato ni sinonimne riječi nisu iste. One su šansa objavi, ali i stravična mogućnost magiji. Zato bi valjalo pripaziti na Cioranovu izreku: »Ono što je u nekom jeziku posvećeno, to je mrtvo; očekivana riječ pokojna je riječ.« Bog uvijek iznenađuje!

Božja riječ

Bog je iskoristio šansu maksimalno moguće objave meni: *postao je čovjekom*. Isus Krist je Božja riječ upućena čovjeku u svoj punoći čovječje mogućnosti njezina shvaćanja. Ali čovjek sve shvaća u odnosima, relacijama. Zato je Krist osnovao Crkvu u kojoj ću moći uspostaviti maksimalne odnose s Njime. Tako zajednica biva temeljem spoznaje Krista. Ali, Bog je govorio čovjeku i prije i na mnogo načina, kao što reče sv. Pavao: prirodom i njezinim zakonom, životom u biljkama i životinjama, čovjekom, tom slikom samoga Boga . . . , prorocima!

Otuda je potrebno pokušati razumjeti i čuti sve te slojeve Božje Riječi, Božjeg govora, da bi tako Bogu mogli pružiti potpuniji odgovor.

Riječ katehete

Da bi riječi katehete adekvatno prenosile objavu Boga, one moraju biti pune sadržaja, pune Boga, moraju biti Njegove riječi, biblijske riječi, ali one moraju biti i utjelovljene u život katehete i uz to *znakovite* mladima. Čovjek mora moći razumjeti te riječi i u njima otkriti svu ljepotu Božje poruke. Riječi koje su izrečene iz vjere treba da budu otkrivalačke; moraju najavljivati nevideno, nagoviještati neslućeno, buditi uspavano, izazivati ustaljeno, siliti na razbaštinjenje, pozivati na ljubav, darivati vjeru, sanjati nadu. . . Da bi moje riječi bile tako proročki potresne, one moraju biti i izvučene iz duše svakog čovjeka, iz onog kolektivnog nesvjesnog, obogaćene spoznajama i dometima mišljenja sredine u kojoj čovjek živi.

U nas je često prisutna i misao Zapada i ona, barem posredno preko kina i televizije, utječe na naš način shvaćanja. No mi smo u podneblju marksističkog načina mišljenja, i to se ni u kojem slučaju ne smije ispustiti s vida. K tome danas je era tehničkog načina rezoniranja. Znanost je toliko napredovala da su mnogi njezini zaključci ušli u temelje našeg mišljenja. Tako: Indeterminizam, Einsteinova relativnost, Planckovi kvanti, korespondencija, povezanost subjekt-objekt. . . — nisu samo fizikalne stvarnosti nego i novi načini mišljenja.

Osim toga: Nova umjetnost, literatura, biologijska i druga otkrića prisiljavaju katehetu da govori drukčije nego li su govorili stari.

Imajući sve to u vidu, kad govorim mladima, nastojim da moje riječi nikada ne budu konačne, trudim se da uvijek ostavim prostore mišljenja i pitanja otvorenima. Ja ne želim govoriti kao onaj koji »zna« vjeru, nego kao onaj koji vjeruje u jednu transcendentnu stvarnost koju nikada nikakvim riječima neće biti moguće objaviti. Na predavanju se osjećam kao Jakov dok se borio s anđelom. Osnovno je: želim drugima pomoći da osobno susretnu Boga. A zajednica je mjesto gdje se susreće Bog (»Gdje su dvojica ili trojica sakupljeni u ime moje, ja sam među njima!«). Samo problem okupljanja zajednice jest slojevit. U zajednicu čovjek može ući samo kao totalan čovjek, a ne s jednim dijelom sebe, u kojem se slučaju zajednica pretvara u čopor, krdo, stado, jato. . . Ako li biti sâm znači biti u paklu, barem kad je riječ o čovjeku, biti u zatvorenoj zajednici, u kojoj se još nadu bolesne osobe, znači zločinački đavla postaviti na mjesto Boga. Ovdje ne mislim na zajednice koje su klauzурom zatvo-

rene od svijeta, a svojom osobnošću otvorene Bogu i bližnjemu, nego na one male zatvorene zajednice koje se zatvaraju u samodopadnost, isključivost i samouvjerenost. I što su te zajednice veće, to se superponiranjem bolesne energije stvara jači zid pakla. Zajednica ili je otvorena prema neizmjernome i čovjeku ili nije ništa. A kako totalnost čovjeka nije samo u razumu, volji i osjećajima, nego i u mogućnosti njegove vjere, ljubavi i nade, njegova *nad-ja* i podsvijesti. Stoga nastojim buditi u čovjeku nadu, govoriti o budućnosti koja je i u našim rukama. O vjeri govorim kao o daru kojim me je Bog blagoslovio, ali i sudbinski prokleo. O ljubavi, i to često, govorim kao o aktivnosti koja sadašnjost pretvara u vječnost; ona je bitno ukotvljena u transcendentnosti.

Ja govorim o Bogu koga sam susreo. Ali s Augustinom znam, da Ga ne bih tražio, da On mene nije prije našao!

On je moj Bog. On mi je objavio svoje ime kojim Ga zovem i On mene poznaje po imenu. Ja sam s toga radostan i nikada ne krijem svoju radost.

Želio bih zaraziti tom radošću čitav svijet!

ŠTO GOVORIM?

Vlado Lozić

Tvoje, tako tanane, primjedbe u mojoj nutrini, kao kršćanina, gotovo da mi i ovaj put nisu kamen za spoticaj, prigoda da Ti odvratim riječ, koja me već godinama žeže.

Da, Bože, i raspeti Spasitelju! Čudni su Tvoji postupci, Tvoji putovi! Već tamo od davnog poziva Abrahama, sve do posljednjeg poziva krštenjem!

Usudio bih se reći i ponoviti da Tvoja nevidljiva riječ lebdi nad stvarnošću moga života, težinom žalosti, koja poguri i uništi sina-čovjeka, što izgubi majku, pokazateljicu životne mudrosti, toplinu, oslonac, sigurno sklonište blage i krute riječi života. Tvoja me riječ zove i potiče, i kad joj se odzivljem i otimljem, kad je namjerno zaobilazim, i kad se nedozrelo radujem samomu sebi, ili nečem izvan sebe, a bez Tebe.

I kad bih Ti pokušao, bez pokušavanja, reći ili progovarati riječ, ostajao bih kao ostavljeno nemoćno dijete.

Čini mi se ludošću pozivati se stalno na Tebe, ili Tvoju Riječ, na Tvoje zakone, na Tvoju raspetu ljubav, kad kao da gotovo i ne čujem znakove života s druge strane; ne čujem odziva. Tvoja krv i krv mučenika, krv svih onih koji su od prvog početka, i čovjeka, oplemenjivali toplinu moje